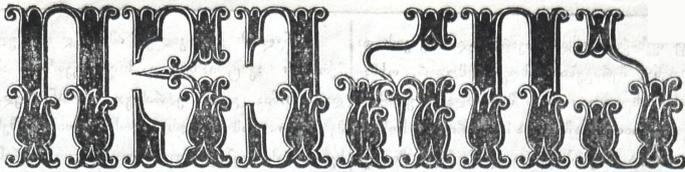

ფულიადი
პირველი

22 დეკემბ.
1877 წ.

საზოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

ბაქოლის ხუთშაბათობით

ხელის მოწმად: ტფილისის „რედაქციის“ მოაწმინდის ქუჩაზე, შოთავეის სახლების სემოდ. № 5 ქუთაისის, ანტონ ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში.

გაზეთი იმჟამად გამოვა 1878 წელს იმავე სახით, იმავე პროგრამით და ისევე კვირაში ერთხელ, სუთმებათებით.

ფასო ერთის წლისა, გაგზავნით თუ გაუსვანებლად, შვიდი მანეთია.

ხელისმოწმად მიიღება ტფილისში, «ივერიის» რედაქციაში, რომელიც იმყოფება მთავრის ქუჩაზე, შოთავეის სახლების სემოდ, ქანანავის სახლში, სახლი № 5.

ქუთაისში ანტონ ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში.

ტფილისის გარედ მცხოვრებთა შუქმდობის დაიბარონ გაზეთი «ივერია» ამ აღწერით: ВЪ ТИФЛИСЬ, ВЪ РЕДАКЦІЮ ГАЗЕТЫ ИВЕРІЯ.

საქმიანობა I. საზოლიტიკო მიმოსილება. — II. საქართველოს მატანისა. — III. ომის ანუა. — IV. საქართველო, (ისტორიული და ეტნოგრაფიული გამოკვლევა). — V. იაგუნდი მარა სტუდენტისა (შეკვლევა). — VI. წერილი ზეტრეზურდობა (წერილი შოთავეის). — VII გორის მარისის ს. ჭაბის დღვის მშობლის მიმინების ჯგუფანსუდ წარწერისა. — VIII. განცხადება.

საზოლიტიკო მიმოსილება

გველანი მოელოდნენ, რომ ზღვეის ღვთის შუამდგომლობით უსათუოდ შერთება ჩამოკარდათ, მაგრამ ესეა საქმიანობისა, რომ შერთება ჯერ შობს ზრის. ანდრე თუ შერთება, არამედ საქმიანობის იხარება: ევროპისის ცხად სქელი დრუბელია. იერთება, აუჯანს ევ.

დრუბელი ვერ განუტყურება; რადგან იდრუბელი სმა ქქუსეს და ისე იწვიებს როგორც ქქუსეს, თუ არა—ამის დრო გამოაჩენს. ამ ქუხილში ეველანდ აშკარად ინგლისის სმა ისმის. ინგლისში ესეა მთავრობა ასეთი ფერ-ფერის სუქსდგამია, რომ შექმნას მოახსენებს. სამინისტროს რჩევას თითქმის უოკუდდღე არის სოდე და სან დღეში ორჯულად, ზარდამეტო სსქმრად წინადლით უნდა შეეკრებოს; სამინისტრო ზრუნავს და ცნობას ბერძენებს თოფარადსუდ და ზარდამსხუბუდ; გარდა ამისა ზარდამეტო განიმართება თუ არა, სამინისტრომ უნდა ქსითოვოს ზარდამეტო ფულის დანამება ზარის წასტეპისა და განიღებუბისათვის. იქნება ეს უოკუდივერი ტყუელი ფართო-ფართოდ არის, მაგრამ ცუდი ნაშენები ვია. ამბობენ, ინგლისის პოლიტიკის ევროპაში არან არ თანაუგრძნობსო. თუ ეს მართალია, მაშ რის იმდელი იღევის ინგლისი? რად უნდა თქვან სსეუმის ინგლისის განმარტობაზედ, ჩვენ ვი ასე გვერბის, რომ თუ სურტი მვარი არა ქქონდეს, იგი სუფელი სომ არ არის სე თამამად სმალსუდ სვლადსუდ გამოკედეს მოედანსუდ და იმისის: რად შე არ მინდა, თქვენ იმას ვერ იქმით. აქ რადგან დავრუელი მღვი და იმელი უნდა მოქმედებდეს. რა მღვი ეს მღვი, რა იმელია—ეც მღვის კარგად უნდა იგლდენ ინგლისის მინისტრებმა და იმ გულ დასურულმა ბუერმა, რომელსაც დიპლომატა ქქიან.

თვითონ ოსმალსუდ რომ უნდა არ იბერტყავს? მუსთარფის ჯარი დაუმარცხეს, უარსი წართვეს, არზრუმს მიადგინეს; იქ ვიდრე იქეთისი ჯარი ოსმალ-ფრანსის ტყუად დანადრუეს, ზღვეის წართვეს და დღეს თუ სვად აღმინანბლსუდ მიადგინეს, მაგრამ ოსმალს მინც თავისას არ იქლას და თავის-თავის დამარცხესუდ არა ქსთელის. ამასეც რადგან იდრუბელი იმელი უნდა ქქონდეს,

ჩვენში ჯერ არ არის შეძლებული იგეთი დე-
ბულებს და იმიტომაც ურძის ბეგრას მარტო გლეხ-
კაცის კისერზეა. თუმცა რასაკვირველია, ეს ძვირად
უჯდავს გლეხს და მძიმე ტვირთად აწევს, მაგრამ ამ
ტვირთის სიმძიმეს წყალებით და ვაი ვაგვასხით
აუვიდოდა, თუ რომ სხვა ფრივან უფრო არ უძიმი-
დებოდა ეს ისეც მძიმე უღელა სამსახურისა. ჩვენის
გლეხ-კაცმა დიდი ხნის წესივე „სამართლით მოჭრი-
ლი სულა არ მიუტყინებია.“ აქედმ ცხადია, რომ ჩვე-
ნებური გლეხი მორჩილი მონა კანონისა, თუ კანო-
ნით მოაქცევით. აქედმ ცხადია, რომ იგი ყოველს
სიმძიმეს ასე თუ ისე აიტანს, თვით კანონის სისხ-
ტაკისგან და უღმრთელობის უძლებს, ოღონდ ვა
გონივრთ რასაც მიხმით კანონით მიუვათით. მართ-
ლია ამში გლეხი თუ არა, ჩვენ მკაცრ გემოვნებებს
არ გემოვნებთ, ჩვენ მხოლოდ ამის ვიტყვით, რომ
იგეთი მისი რწმენა, იგეთი მისი ზნეობისგან კანო-
ნის მივრთვას საუფრავა, ძვირადი სამიძრველია ყოველ
ჯგერის ძვირისთვისა. განა მართლ მოჭრილი სულა
არ იტყინებთ, მაგრამ ჩვენი დალოცვილი გლეხ-კაცი
მკაცრ ტვირთად არ ჩაგდებს სოლში, როცა იცის,
რომ სამართლიანად მოაქცენს. ურძის ბეგრაც ასეა.
მის სიმძიმეს, მის ტვირთს, როგორც იქნება, გაუმღებდა
გლეხი, გაუმღებდა, თუმცა ვინაით და გულის ტვირთ-
ლით ვა, იმ ფაქტსაც რომ ყველასთვის მე მარტო
მასწავლებენ უღელასა, ოღონდ ვა წესით და რიგით
გასწავლიან ეგ სამსახურა. მაგრამ ვა რომ ეგ იგრე
არ არის და ამას წესივის და ამას გესტარის გლეხი
ჯერ ამ ხნად.

ვერ წარმოადგენ, მკითხველო, ამ ბეგრის გამო
რა ტანჯვას, რა რცვას, გემ-ტყეზას მიუყენებენ ხოლმე
უბედურს გლეხს! ვერ წარმოადგენ რამდენს უს-
მართლობას იტანს, რომ სხვა გზას არა აქვს! გლეხ-
კაცობას ერთი ურემი რომ შეხვდეს ბეგრად, მის
დულშიმტკიცებრთ მიუხებთ ის ერთი ურემი ორად
და სამად უჯდავს. აი, მაკალითერ, მოუვს ბემსის
მხრის მმართველს ამ და ამ სოფლის სასოგადოე-
ბამ ათი ურემი უნდა გემოიყვანოსო. ეს ბემსის მმარ-
თველიდამ გადდის ზრისტავსეად, ზრისტავიდან მამ-
სახლასეად და ამ გადსეადში ზირანელი რიცხვი
ურძისა, როგორც თოვლის გუნდა, დიდებობა და

დიდებობა ვადრე მახწყვს სოფლის სასოგადლობად
ასე, რომ დემროს მადლობა უნდა შექწირას თუ
სოფელშივე ეს რაცხეო ოცს ურემსეად შედგა. რა
ჯალითი მოხდება სოლში ამ კვართ გარდაცვლა? ამის
შესუსი არ უნდა, ეგ ყველამ იცის. რისთვის გარდა-
ვლებს სოლში ათი ოცად? იმიტომ, ჩემო მკითხველო,
რომ ათი ურემი მართლ ბეგრასეად ტავს და მასეად
მეტი ვა თავს დაისინის ფულითა.

ეჭვ-აუღებელ საბუთებით იგეთი ერთი მაკალითი
ამ ბეგრის ბოროტ-მოქმედობის ერთს მხრასში, სა-
ცა, ამსეად მხრის მმართველს განსაკუთრებითი ყუ-
რადებობა მიუძღვნავთ ვადევნო. ამ უნდაურის მხრის
სოფელში ამ მოკლე ხანში მისულს ბემსის ბეგრას-
სეად ურმით განმოსვლისა, დაღმრებულს საწყალო
გლეხები, ცალკე საქონლას ჭიბი, ცალკე ეს უმძინ-
ლობა, რა უნდა ექმნათ? ადლოთ, დადლოთ, ადოგრი-
ვით რამდენიმე კაცო და გამოტყუებრთინათ მმართველ-
თან თავიანთი ჭიბის მოსახსენებლად. მისულებულს
მხრის სამმართველოში—ფხვის შედამისა ურემ
აუღებელი ქვა დახვედროდათ. ერთი ვადრე აქაური
წინაგნაიკა მოტყუებოდათ წინ, გვათხა ვინაობა, შეე-
კანა ცალკე ოთახში, გამოკეათხნ და როცა შეეკეო
ამითი დადრი, თქვა: თქვენი თხოვნა მეტად მძიმე
აღსასრულებელია, ბეგრადამ ამომგება არ შეიძლება,
სახელმწიფო სამხედრო საქმეს. აი აქედ ისინი, იქით
ის წინაგნაიკა, როგორც ეთო კარიკებულეყენენ:
გლეხ-კაცებს 150—200 მ. უნდა მიერთებულს ურ-
ძის ბეგრის მაკაერ და ამით თავა დაესხნათ. წა-
სულიყენენ სადოდავები, აკეროფთ ეს ფული,—რამდენს
თვითონ ესები მეტს ატყამდნენ ქვრავ-ოხერს და
ობოლს, ეგ შენ თითონ დათავლე მკითხველო—ჩა-
მოუტანთო, ჩემბრებინთ გამომკეულებსთვისო, მიე-
დლოთ აგოტანებოთ და დაბრუნეულეყენენ შინ.

ესლა თუმცა დადინ ეს საწყალები იმ აგოტან-
ებოთი“ და იძხანს მეტად ძვირად დაჯიჯდა იმ
ფულის დადავებოდა და მოად ისეგ ბეგრად გავრე-
კეთო, ოღონდ ის ფული დაჯიჯობრუნეთო, მაგრამ სდა
არის დაბრუნებთ... სასაწალო ეს არის, რომ ის წინ-
აგნაიკა“ ამ გლეხებს არწმუნებს თურმე „თქვენ ავა
იყვით ბეგრასეად, ბეგრას მომართველიცა გავითო,
რადად გინდოთ ხელმძღვრედ გასვლა.“ გლეხნი ვეფი-

ამ ჩვენში არჩნენ გარს ერტვის ჩვენი ჯარი და სო-
ტარ ბათუმისაკენ გაემჯვარებულა, იქ კიდევ ოსმალები უგან
ისვენ და რუსნი წინ მიდნან.

— ამ ღერვალ-მაიორი ღორის მეღებეი თარქუთ
მისულა სინს-გაღას ქალქშიე და თვით ქალქი და მს-
თან მის მაცხის 150 სოფელი თითონ ხალხს დუთ-
მია. ამ მაცხისი რუსის მმართველთა განწყობებიათ. იქ
კიდევ ღუნასიკედ დასაღეთის რუსის ჯარის თარქუს
ბაღვანის გადასვლი დაჭურია და ტყუანსანი ჯარი გი-
დეე სოფლის გზა-ტყევილად დაზღვარს.

— ამ სანკუში რუსის ზღვის მხედრობამ კიდევ ორი
სამძაღო სანკუე მიადის. 16 დეკემბერს ტენდლის გემი
გონსტანტინე დამე მიწაწვიას ოსმალთა სომალდს და
ჭეშუ სანკუში უფთავებია, მორე ნადმი გი მომედარს.
სმარობაზედ ოსმალი დაფუტუღან, სოლად დაუწ-
ყვით, მაგრამ ჩვენები გამოჭნებან, სოკიერთი სავი
ფოთში მიმედობით მოსულა, სოკი გი ჭეობითა ტენ-
დის-გემის გონსტანტინეს წაუყვანია თანაო.

— 14 დეკემბერს კიდევ ტენდლის-გემს «როსისა»
11-ს სათხედ სიესტობალში მოსულა და თან მოუყუ-
ნია ოსმალთა სამ-ანძახი სომალდი «მუხინა» შეიდასის
ჯარის კატვთა და ათის აფიცრთათ.

ს ა მ ა რ ი ვ ე ლ ლ

(ისტორიული ჭეკიერაძეული გამოკვლევა)

I.

წინადადება ისტორიისა.—სა დაიწყო სოფელი კა-
ტალიისის წარმოცობისა.—რა ვიფიქრებ ჩემი ცოლსე ახალს
გამოკვლევათ.

უგანსანკულის 20—30 წლის განმავლობაში უმე-
დეს ტომებსე, იმით შთამომავლობაზე დაფთვ-ცხოვ-
რებაზე ეკრძაბის მსწავლენი სრულბით: სახლ აწრს
დაადგენ. ამ ცველიების სიფთხელად იმით აჭოთ ორი
სახლი ტომ მეტნაერებისა—ერთი შესწავლად ანუ შედ-
რებითი დინავისტავა და ახნულოვან ისტორიის წინა
დართებისა. ერთი შესწავლის სავანია გამოკვლევა ენისა,
იმის ფესვებისა და გრამმატიკულის ფორმებისა, და
გარდა ამისა შედარება ერთის ენისა მეორეთისა, მეს-
მესთან და სხ. აქამდე შესწავლულია 800-მდე ენა და
ამ შესწავლამ ცხლად გვიჩვენა იმათი რომელს რომელ-
თანაჲს ნათესავერთ ვაჲშირთ. ახლად ეს ენები და-
წაწილებული არიან მოდგმა-მოდგმად, ნათესავებად ანუ
გვარებად, გრუნებებად და დიალექტებად. ენის თვისებისა

ანუ აგებულებას მეზრ უყვას მსოფლიო ენები, ძველი
და ახალი, ამოწვეტილი და ცრვალნი, დათავთების
სამ მოდგმას ენებად: ერთ მოდგმას შეადგენენ ის ენები,
რომელთ შორისაც ენის ფესვი ანუ ძირი შეადგენს
სიტყვას და უტყველად შობს ურთი-ერთს დაკავშირ-
ებაში—ანსებითს სსაქლში, ზედ-მსუღში, ნცვალ-სსაქლ-
ში, ვმშნში, განკვლადობაში და სხვა მათრ მოდგმის
როდულ სიტყვებში, რომელნიც შეიდაგნან არიან, ეთჭობთ,
ოჩის თუ მეტის ფესვიდამ, ერთი ანუ ორი ამ ფესვთა-
განი უტყველად გებას. მესამე მოდგმის ენებში ფესვი-
ისე იფლეთიან, რომ სწომად სრულით ჰქარაგენ თავის
სსაისთს და მნიშვნელობას. პირველ მოდგმას (ДИЕТО-
ЖИВЫЕ) ეკუთვნიან: წინური, ტობტურთი და სხ; მეორე
მოდგმას (ПРИЖИВНЫЕ): ახლანური, ავსტრალიური, ნეგრუ-
ლი აფრიკაში, ამერიკის ენები, თურახული, თავისის გრუნ-
ებით—ფინურთ, თურქულით, მსოფლიურით, თუნგუ-
სურით, სამოღურით. მესამე მოდგმისანი (ФЛЕГТИВНЫЕ),
არაან შემდეგენ ენანი: ა) სემიტური თავისის გრუნებ-
ებით—არამეო-ასსირიულით (ხალდეური, სირიული და
ასსირიული); სსანხურით (ბრახული და ფინიუ-
რი) და არახულით; ბ) ხამიტური, მისის გრუნ-
ებით—ეგვიპტურით; აღბიურით და ეტიოპიურით;
გ) ინდო-ევროპული შემდეგის გრუნებით—არხურით
(ჯენდური, სმარსული, სომხური, ოსური, ქურთული,
ავანური), კელტურით, ელდინურით, ცტალიურით, გერ-
მანიურით (გოთური, სვანდისავური, ჰეიმო-გერმანიული,
ჰემო-გერმანიული), სლავიურით და ლტტურით. ამ
ენების მოდგმით აგებულებაში არსებობს ისეთი განსხვავ-
ება, რომ სოკიერთი მეტნაერისა,—მოელი ახლად შგო-
ლა, რომელსაც ეკუთვნიან: შგა, დაწვინი და ავსისია;—
ამტიკავებურ ვითამც თვითოეული მოდგმა იქნა აღმო-
ცნილი ცალ-ცალკე სხვა და სხვა ადგელს, სხვა და სხვა
დროს. ამ სავანზე დიდი ზასისა და ენათათ. მთავალი
რე განსწენ დასაქვს; ეს გი უმჯობეს ახლად, რომ
ლანგვისტავურთა შესწავლამ იქამდე მიადწია, რომ არს
თუ აღადგინა ის დედ-გან, რომელდამც აღმოცენდნენ
ინდო-ევროპულის სთავსება ენები 1); რომელ ნათლად
აღმოცენიან ინდო-ევროპული უმჯობეს წინა-პართ ზერ-

1) Bibliothèque des sciences contemporaines—
La Linguistique par Ahel Havaladene Paris
1876198—208.

გული ადგილ-სადგომი, ჩვეულებანი, უოფა-ცხოვრება, სარწმუნოებრივი მიდრეკილება, ურთი-ერთ-შორისი დამოკიდებულება და სს. 2) ერთის სიტყვით, განვითარებულის ლინგვისტის მუჟი-მიუღწერის თქით უნს მიგვიძღვის დროების წყვედადში, ბუკრით შორს, ვიდრე ასინიისა და ბანაღლის ლურსმებრივი ლიტერატურა, ვიდრე ეგვიპტის იეროგლიფური შერწლობა. ეს გუჯავჭმრებს შერწმუნტლის სიტყვის ვაჭვით გაცობარობის წინა-შართს და იქიდან იწუბოს თავის ცხოვრებას 3) 4.

იმევე სვანის, რომელსაც ჩვენ ზემოდ შევხებით, ზედი დასდო თვით ანსოლოგიაშიც. ამ სწავლის წყრობებს შეადგესქ დედა-მამაში ჩამარსული გადამწერული ტომი კვლი, ძველ ნახტრეუბში და სსაფლავებში დცრული მისი სსვა და სსვა ნაშთი და ნაწარმოეი. სსუ-ბუდურად ანსოლოგია ვერეთ შერწმრებულია უფრო ძვრობის ნიადტეუ და ზოგერთს ზიის ადგილებუე. თუმიც უნდ ვოჭვით, რომ ჭამომდე შეტრავლის მსს-ღების შერწმობით იმან უვეე გავრებას ის ცხოვრება, რომელიც გვცობარობს. გავულის ბუკრით ადრე ისტორიის დროამდე. ამ ცხოვრებას ის სსვლეზებს სსმ სსუ-გუნება: ბირველ-ს სსუუნის (каменный вѣкъ) მოძი-ნარობაში ადამიანი აბაღ სარისსეუ დცს, სსმარობს მსოღოდ ჭვის სსმაუელს და აზრდს; მუორე სსუუნე (бронзовый вѣкъ) წარსტებაში შედის, ჭვის მცეიერ სსმარობს თობებს; მესამე სსუუნე (железный вѣкъ) წარმოვიდგენს ისტორიულთ ვით დასწვისს: სსმარებაში შედის და გრწეღება რგინის აზრდი და სსვა და სსვა უოფა-ცხოვრებასთვის სსმარო რგინეულებს. ოქრო და გრწეღად შევადრე იმარბოდ. აქ უნდ მხედველობაში ვეცობით, რომ თვითოეული სსუუნეული სსუუნეთაგანი შეიცავს დიდს დროთს სივრცეს და აზს ას-წლოვანს დროს, როგორც სსოცადღად მიღებულან სიტყვას სსუ-გუნე; რომ თობების ვევედ ადამიანის მოდგმის და სს-თესვა; რომელსაც ვი ძველადვე უცხოვრის და წარმტებას ადმოუწიან, გვადიდი ჭქს სსმივე სსუუნე, თუმიც სსვა და სსვა დროს, სსვა და სსვა ჭქუნის მსარბში, რომ უანასიველს სსუუნეს ბოღო მოღლო სსვიმრეთში და

იტვლიაში ადრე, სსმრეთ-დასადგეთს ევროპაში იე. V—VII სსუე, და ჩრდილო-აღმოსავლეთს მსარბეში ვი ძე X—XI სსუე, ესე თე ჭრისტეს სარწმუნობის მიღებთ.

ამ გარდა როგორათც ესეიას და ანსოლოგისს შერწმრებით, ავრეთვე სსვა და სსვა ტომი მესიერებაში დაწერულს გარდამოცემთ სსდა სსვად—მცნიერება უჩვენებს ძველ მოდგმთ ბირველ-დასწვისს ადგილ-მამულს, რომელსაც შეადგენს ზემო ზიან, ანუ ვრწელი გვე-მადლობა, სიადამც მიამდინებს დიდი მდინარე, ოთხ-შტოდ დაყოფილი, ეს გვე-მადლობა არის ბოღო-რო ანუ ბუღურტავ; ეს ოთხნი შტონი აზრან: ინდოს, ჭქელმინდი, ოქსუსი და ოქსარტო. ბოღოროს გვე-მადლობა ანუ ბატრინი ევროთ ინდო-ევროპელების წინა-შარებს, ანოელები 4) და მთი მესობად სცნობრებდენ სსმტინი, სსმტინი და თურჩნელნი. აქ; ანოელების დედ-მამულში, ვიდრე ისინი ერთმანეთს დაწმარდებოდენ ქნით, იმთ ჭსტოდანთ მამის შერეშეება, სსვა-თესვა, გზის ვეობა, ვერვ-ჟსოვა, სსსლო-შინობა; ისინი სოვლი-დენ თურძე სსმადე; სსმარბდენ სსსარბელო მეტლ-ღებს და რგინის ცრუებს შინ და გარეთ; ავრეთვე შინ-სურ ბირტუტეებს—მროსს, ცსვარს, ძაღლს, ცსქს; მსდრედენ ნათესობას და ჭორწინებას; ჭმორნილებდენ თავიანი უფროსებს და ისხენებდენ უხევისას ანებას, რომელსაც სსვა და სსვა სსუელს უწოდდენ.

ზემო-აზიანთ ციანას ადამიანს თესლი სსვა და სსვა მსარეს. რ უნდ ფოფილიო მიწეში? აქამოდე, ანობას მერეივის ისტორიკოსი დრბურე, ამ მოძრაობის მიხესად მიანწლათ სსლხისს გამრავლებს და მისი სურ-ვილი ნსოფიერობს ჭქუნებას დაწერისა. რასაკვრეველს ერთი მიხესზავანი ესეე თე; მარამ უნდ ვასსოვდეს, რომ აზილიამ ასეთის სისწინეთი იწუბოდდ მომარობა, ეს მომარობა შეიცვად ისეთი სიმრველეს სსლხისს, რომ უმთავრესი მიხეზი იმისი სსვა რამ უნდ ფოფი-ლიო. ჩვენ ვივით, რომ უუძველესის დროდამ აზიას შერწმრავლებდო იბურთება. ამ ბურთებას დიდი გავლენა ჭქს ბურებასვდაც და გაცხედრე: ჭქს იტვლება, ცოვ-ღება; მთელი მდინარეები შერება და სსუება. ამ მოვ-

2) Francois Lennormant, Manuel d'Histoire Ancienne de l'Orient, Paris, 1869, II, 278—287.
3) Лекции по науке о языках, С.-Петербургъ 1865, стр. 19, 20.

4) როგორც ჭქინათ აზიის მონათესავე ვეომეს ადგილად უწომბეთობა ადგილები ზემო აზიანთ, ამ სსუ უნათ მისი ისელი Lennorm., Man. d'Hist., II, 275—277.

დინებით ხასხასებს ის უმთხვევად, რომ ზვიის მოძრავი მტრობენი, შერეული და შუფთობული, სტოკოპდნენ თავიანთ ადგილ-სადგომებს და მიწვედნენ იქითკენ, სადაც იმით წინ ედგათ უჩუთის ადგილები, ვიდრე მათი მხარე. 5) თავიანთ მოგზავრებაში იმით თან გაჭქონდათ მეფე მამა-შაჰური თქმულვაება, რომელიც დატოვებულია ქვეყნის თვისებას ანუ მოვლენას რამე მისაწყობდნენ, მაგ. თქმულვას წარღვანსე, რომელიც შეძლე მარტო კურაელებში არ იყო გაგრელებული; ამას გარდა ისინი იმ ჩვეულებასც მისდევდნენ, რა ჩვეულებასც მომაგალში მისდევდნენ უღვინება და სულ-ბოლოს ამერეკდნენ: ისინი ასევე ქადაგებს, მდინარეებს, მთებს და ადგილ-მამულებს, სადაც ბნადრობას სდებდნენ, დროით თუ სამუდამოდ, ამ სახელებს აძლევდნენ, რომელნიც ძველს ადგილებს მოაგონებდნენ. ამ გარდა სშირად მისდებოდა, რომ ერთი და იგივე სახელი მოგზავრებდა ერთის მხრივად მთავრად და მესამედ.

სულ თავადპირველად გავიდნენ ზემო ზვიადამ სემიტნი და დაბანგდნენ ზოგნი სხარსეთის უურეს ტარეშემა, ზოგნი ქაღვამი, ზოგნიც ნილოსის მდინარეზე. სემიტებმა თათქმის ერთ დროს დაფუძნეს (4000 წლის წინ ქრისტეს შობამდე) სამეფოება ბაბილონში და ეგვიპტეში. თათქმის იმევე დროს დაიძინენ თურანელები; ერთმა იმათმა ნაწილმა გაიარა კასპიის ზღვის ჩრდილო მხარე და მიჭმართა მდებრე ზვიას და ეკრბას; დანაშთენის ნაწილმა მიჭმართა სამხრეთისკენ, გდაიარა ინდოქონში მთა და დასასლდა ინდოეთის სასლვრად — ატრინაქტენში (ადრეუკავანი), ატრინაში და მდებრე ზვიამი, ამ დროს სემიტნი და არიელი ბნადრობდნენ ჯერ ისევე თავის სამშობლოში: იმით კბოლუობათ იქნი 3000 წლით ქრისტეს წინად. სემიტნი მიჭუნენ თავიანთის მონათესავე სემიტების ნავადს და დეუავ მარდნენ იმით, ბოლოს კი იმადვრეს და დაიმხანგეს ანუ ამოსწქითეს იგინი ქაღვამი, ასირიაში, შალსტინაში და ანაბატინაში. არიელთ მონათესავეთა შორის პირველინი შუიძნენ კელტნი: იმათი ცხად იყო კასპიის სამხრეთით საქართვლოზე და აღზნასზე (დავლტანსე). შვი-ზღვის ჩრდილო მხარისკენ და დუნით ეკრბასკენ; ირანიელნი გაემგზავრნენ ზოგნი ინდოეთისკენ,

ზოგნი მიდიისკენ და სხარსეთისკენ და 2500 წლით ქრისტეს წინად მათ დაამეს პირველი ბანილონის იმპერია; ბოლოს გაკველეს კვლს გაჭქუნენ; ჯერ ტრანიალნი, მსუყან სლვანიანი. იმით კი-მანიანიანდრეს სკვითების მხარეში ვიდრე ეკრბასკენ გაიწვედნენ ტანასით, თირასით და ისტურით ჭქუქამდე; ეს უკანსეული მოძრება უნდა მომადროყო პირველსასუიუენში ქრისტეს შობის წინ, რადგანაც აქქსანდრე მაკედონელის დროს (336—324) მათ ეპურათ დიდი სიგრეე შავისზღვიადამ მოკიდებული რენამდე და ბალტიის ზღვიამდე.

თავად-პირველად ცხოვრების წარმატების ცხადს ადგა ორი ქვეყნის: ეგვიპტე და ბაბილონი. ამ ქვეყნებში დამყარდა სახელმწიფო წესი და სასაზოგადო წესობა; ადევრდა სხვა და სხვა ეგვიპტელებს და სწავლამცნიებრება, რომელიც იქიდანვე გაგრეულდა ასირიაში, ფინიკიაში, მდებრე-ზვიამი და სს. ესევე უნდა შუენიშნით, რომ სულ ძველად იმსარებოდა ორ-ეგვიპტის სამწოდლო ნიშნები: იეროგლიფური ანუ იდეოგრაფიული და ლინუსმბრიოვი. პირველი შეადგუნდა მისტრობას; ესე იგი წარმოადგენდა იმ აზრებს ანუ სავსებს, რომელთ წარმოდგენას ჭქურდათ; მაგალითად ნიშნავდა მსეს, უ-მთავრეს. მეორეც თავისის ფაქმით მიემგავსებოდა ისმს ანუ ლურსმისს; ამისთვისაც ეწოდება იმას ლურსმებრივი წესთ. ლურსმებრივი ნიშნები წარმოდგენდნენ მხოლოდ სიტყვის მარცვლებს, და არა სლოებს. იეროგლიფურის ნიშნებს მხარობდნენ იდეიტლებნი და ლურსმებრის ბაბილონ-ასირიელინი; მიდიელნი და სხარსელებნი. ზოგიერთნი ამტკიცებენ ვითამც ამ უკანსასეულას მომეონნი იფუნენ თურანელნი, რომელთაც ის შემოუტრანით ზემო-ზვიადამ ბაბილონში. სამწოდლო ნიშნების წარმატებას მიწერენ ქანსეველო, ესე იგი ფინიკიელთ, რომელნიც შეძლე გადმოსხლდების პირველის სამშობლოდამ, თავიანთის მონათესავე კურაელებათურთ ჯერ ბანდრობდნენ სხარსეთის უურეს ვიღვიში, და შეძლე დაქვიდრდნენ თვითონი საშუალო-ზღვის აღმოსავლეთი ნაპირზე, კურაელი კი მესაზოტეამიში. იგი იგიველებმა გაგრეულეს ეს ნიშნები ყველგან; სადაც იყისინი, როგორც ზღვის-მაგალინი, ადგილ-მიდემობდნენ. ეს ნიშნები შეადგენენ ადგილიც ანუ ჩვენებურად ანბანს,

5) История умственного развития Европы, С. Петербургъ 1865, I, 24—28.

„მრავალა ბაბილონი-ასისიის შინაბრ, რომელი-
 ბიც კი ამოსთროლია მიწის გულადამ, შექმეულია მრ-
 ვალ-ტარის წარწყმეობით. ან ეგრანთ, რომ ეს მწერ-
 ლობა, უნდაურის თვისებისა; ოდესმე გამოვეყოფილო;
 მაგრამ იმისკ სძლია აღსაწინაღობა მტროდამ მცნებარებო-
 სამ. ღმრსმებრვის მწერლობის გამობიჯას შეუდ-
 გნენ ინჯისებელი რგლისისათი ნეკიე ჭინკი და ფრან-
 ციელი ოხმებრტი და ახლან ჩვენ იმათის შექმეობითკით-
 ხულობთ ჭადვრო-ასისიის სრონიკებს, რომელიც წარ-
 წერილინი აზრან მარმარეობაზე და შედრელებს გირის
 ფიგურაზე და რომელიც შეიგნენ მათიძვერე ნაშაობს
 ვნცდულს მითხრობაჲს იმათ გაღაშებრაზე და ჭეჟეუბის
 დაშვრობაზე, აგრეთვე მათს უღმობელს ხსინათვე.
 ზოგაერთი ეს მწერლობა შექმება იმ შეთხვევათც, რო-
 მიელთაც მთასსენებს ბიბლია და იმათი შეთანაწორე-
 ბს ნამდვილ გვიმტყეებს უგუჯელს ტემპირიტებს სამელითა
 ასტროლისას. ასისირო-ნასილიანის დროს შესწავლამ მოჭ-
 ფინან სხვიე თვით ცივილიზაციის დასაწყისის და იმის
 მიმიდინრობას. შეუძლებელი იყო, რომ ამ ტარს ბოწყინ-
 ვალე გულტურს სამედიანო შექმევეყოფიყო მათს სამ-
 ზღვრებში მართლ და ცხადია, რომ მათი სწავლა-სე-
 ლიკება მიჭეოლად მათის სამხედრო მსჯელობის ვგლას
 და გავრცელებულა აღმოსავლეთად და ჩრდილოეთად, მი-
 დიამი და სპარსეთში, სადაც შეუთვისებათი ინწველებს
 ასემბრებებს დროს. ამას წინად საბერძნეთის სულოებე-
 ბის წყაროდ მიანდათ გვიმტყე; მაგრამ არა: ახლან ამ
 წყაროდ უნდა ესადაღეთ ნიშნებისა. ბაბილონი-ასისიის გავ-
 ლენას მოჭეოლას სინათს, მცირე აზიას და საშუალო
 ზღვის გუნსებებს; ბერძნების ქალაქებამ, რომელიც
 შავი-ზღვის პირად ჭეჟეოდნენ, ის შესულა თვით ელიფ-
 ნის ტომის სამედიანოებში, და ამ გარდა საბერძნე-
 თის სკულპტორებს მაგალითად და ნიშნულად ჭეჟიანათ
 ბაბილონი-ასისიისიელს ნასამტეობით. მცირე ასიიადამ ეს
 სკულპტურა ღიადის მისგორებთ შეუტრანათ იტალიაში,
 სადაც მას დაუფრია საფუძველი ეტრურის ცივილიზა-
 ციისა, რომელიც შეიმდებ აწეწეულად რომის დიდუ-
 ბა 1).“

(შედეგა უქმბა)

ი ა მ რ ი ა მ ა რ ი ა ს ტ უ ა რ ტ ი ს ნ ა

(შედეგა *)

II.

— მას აჭიო რაც შე და შენ, ფრანსისკე, გავგორ-
 დით ერთმანეთს, შენ ერთივლად ან გოთიანობად, ერთ-
 სელად ან მოგესურებათ შეტეტეო ჩემი ამბავი, — თოსდა
 აღულოვოც დეველიომბა თავის მისამ მამა გიბრანის, როცა
 მარტო ი დარწხენ.

შუისან ეს და თვლი თვალში გაუგრა. დიდად
 მოწადინებულა იყო ეპოვან თავის მამში მინდელი რამ
 ნიშანი გონობის და წარსულისდმი გულის ტკივილისა.
 ამ წადილამ უქმად არ ჩაუგრა. მისხუტეულის სასე არ
 გამოეტყველებდა უგულოებას, გულგრილობას, თოქც
 ზედ კი ეტყა, რომ მე საცაოხი არა ვარო. სასეზედ
 ცხადად იყო გამოხატული ეს აზრო: უთქმენი ჩეჟენის
 ჩემი აღარ არის, ესდა ჩემი სხვა, მაგრამ მე შემიძლიან
 კიდევ უფო მივისებოა წარსულზედ მარტო შენის სიყვ-
 რულის გამო. ბრ მომანზონის დმიდამა გამოჭოტკვს,
 რომ მისსდმი გულის-ტკივილი ჟერ კიდევ არ დაჭე-
 გვის; მაგრამ მე გულის-ტკივილს ავლად ის სათოთობა,
 რომელიც მარტო მამში ოქმნება სოდე, როცა თვის-
 ტომში განუშობრებლად არიან და ღსისს თუ ჭირს გ-
 სუწმეიტლად ურთიერთს უხიარებენ.

— შენ ჭსდებო, მიუგო მამა-გიბრანემ თავისის
 დმილის ენით, რომელიც დიდა ხანია არ ელაზრება:—
 მე შენს ამბავს აქედ-იქადმ ეტეობულობდი და გიცო,
 რომ შენ აქამდედ სულწინათ კარის-კაცთა შორის ხარ
 და თვით კარლადც შენი მწეალობდა. ამას გარდა
 ისიც გიცო, რომ შენ არასფრებო არა ხარ გამოცდილი.
 სწორად გითხრა, ამას გარე არც მჭირად სურვილი შე-
 მტეო რამე. თუ შენთვის საჭირო ოქმნება ჩემი სასე,
 ბედი უსათოდ შეგებრდა და ერთმანეთს ვინახულებდით
 საცაოს. ან ამასედ მე გულისაქურბული გიყვ და რომ-
 გორდ სედაც არც მოეტყეოდ: ან შენ აქ ხარ, დეც აქ
 დატევი.

— ნუ თუ შენ არა გაჭეს სურვილი, არა გაჭეს სა-
 ჭიროება მაგას გარე შეტეტეო კიდევ სხვას რამ? ნუ თუ
 თავის დღეში აღარ გადავლებო თვალს ამ ჩეჟენის ცხოვ-
 რებას, რომელსაც შენ გამოკვამდე? ფრანსისკე! ნუ თუ
 მისგან, რაც შენ იყავ, აღარა შეგრჩა რა? ნუ თუ ყო-
 ველისფერი აღიწეებას მიაბა?

1) Lenorm, Man. d' Hist., I, I—XVI.

ლუდოგოვი ლანარკობად დიდის დირსებით, წინ-
ისას და სსაიამოგო სისთას.

— მე, განაგრძობ სიტყვას ლუდოგოვი: მსელი მცხვე-
რობა გავიკარებ, რომ შენ მინახე და შენთვის რჩევას
რამ მივათქმის. თუმცა მე ვიცი შენ ბერ-მონასხონი ხარ,
მაგრამ მე შენს გონსაც რჩევას როგორც მძის და არა
როგორც ბერ-მონასხონისას.

მოსურებულს კონრინეს სსეე შეეცვალა და მის დი-
მილს დაეცუო სათითო გულმტკიცებულება როცა თვა-
ლი გაუშტრას მძის და მოისმინას სსეეეეეე, რომელიც
მძის ლანარკეს ემხნეოდა.

— ლუდოგოვი, მიუგო კონრინემ: ისა ჰესობობა, რომ
მე მოგულებდე მძივად და ბერ-მონასხონათც. დამიჯერე
ეს უკეთესი იქნება. ერთი მამბე, როგორც გავიკარებ
ეს მცხველობას და როგორც დამცხვამე და მოვსმობდი ხა-
როყვას. ვითომ დავიჯერო, რომ ხარბობა თავი მოგახე-
დას შენ! ამისთანა გზახედ ბეერი შიშის, ბეერი დაბრ-
კოლებას, ღამიანის ვერსაფრთო გაიხრება ხოლმე და
იღალვება. მე როგორც შენ გიციობ, მარტო შიშის არ
მოყრდილება ხოლმე.

— მე აქ სოვლადგინის ხომადლით მოკვდი ბორდო-
დამ. ვითომ-ბორდოგოვი გვამის ამ უღაბურის კუნძულისა
ერთით მანც ჰტკინან ღამიანის—ღვინის გუოო იცინა და
ჩემი დავინო მოჰსწრით. მე წარმადგინეს იმ ხომადლის
უფროსის წინაშე, რომელიც აქ მოდიოდა; მეც ჩაკვირ
და წამოვიდი. ვერსაფრთო მცხველობას გეჰანდა, რამდენ-
ჯერმე ჰინი ჰგოდაც და ჰგოდაც ზედა. ხოლო მე
მაცხველს ბეერს არას დავადგინე: ყოვლივე ჩემი ფიქრით და
წადილა იმ სსეეეეეე იყო მამართულო, რომლის გავიკარ
მე აქ მოგულებდარ და რომლის გამითვე მე უფრო გე-
ლი მცხველობას ვიდრე წინ მომიქვას.

— რამე ვიდრე სსეეეე მცხველობას? საით, ჩემო
ძმარ?

— ვეფლადგინის შეიტყობა თავის დროხედ. რცა
ზღვის ხარბს გამოკვდიო, ხომადლის უფროსის მიშობა
კაი ცხენი და წინამძღოლადც. მე შეეკვირ ცხენსეც
და წამოვიდი. სამაკელი გზა უფადდა ზღვის ხარბდამ
აქამოვიდი. ამისთანა მიუჯერებულო ღადილა ამისთანა უღა-
ბური არე-მარე ჩემს საღოცხლემი ან მინასხეს. მჯერამ
საცა ჰქვამ მინდა წასეცა, იქ უფრო მსელი და სამში
გზებია იქნებობან; მერე იმისთანანია, რომელიცინც არც ამის-

თანს სსიმილა ღადილს მიჰადან და არც ამისთანა სი-
ხარულით დანკედრას. თუმცა ეს თქვენი გზა გვეო
მსელი სსეეეეეეა, მაგრამ თითო ბუნება გი მიშვიებო
რამ არის ამ უჯერებობით და დაბურვადობითა. ერთის
ბეეეეეე მცხველობას არა აქვს ჩვენს მადლიან სთორანგეთ-
თან. უჯერადოდ, დამიჯერე: მე სთორანგეთი ჩვენობით
არ უნდა მესსენებია, იმიტომ რომ ბერ-მონასხონის არა აქვს
სამშობლო, არა აქვს ტრფივადება არაფრისა ამიერ ქვე-
ყანასეც.

— ეცტუეოდა, ლუდოგოვი უფრო მართალი იქმნე-
ბას, ჰესობება, რომ მიუელი ქვეყნიერობას სცდა გი ღამიანის
იტანებუბას და ცხოვრობს, სულ სამშობლოთ ბერ-მონა-
სხონისას და მიუელი გარ-ტობი გავლობობობისა მისი მქეო
აჩინას.

— ჰესობებო გრეკას; მაცხეში ხასის არ გავაწეე, უხა-
სუსხა უმცროსსა მძიმ, რომელსაც გაუჭრას სსეეეეეე დიმი-
ლი და დიმილის მაცეოერ მოკვდინას დრომე მოწხებუბას;
მე ვერ მიეთქმის, რომ ეს ქვეყანას ჩემთვის სსა-ტრფი
სადგურით იყო; ეს ქვეყანას ჩემიანც არ თსოვლობდეს
უსსატრფი ბრძოლას. ფრანცისეც მე ხმირდა მოსსეეეე
ფიქრად, რომ ბედას, რომელსაც დავცტოვას ჩემი ობლუ-
ბით, შენ ფრმას და მე მუშე მოვკარას; აკენიდაცმე დეენს
დამიწეო მი?

— და არა მე? ჰკითხის უფროსსა მძიმ დიმილითა.

— იგონებს მიკვრას ვატევი და ვერც სსეეეე იტყვას
ქვეყანასეც. შენ ისეთი თავდატრფილი იყავ უკვლეს წუთის,
რომი ვერსაფრთო ვერსაშტრფილია. ქვეყანაში ამბობენ, რომ
შესის ტარდა არის ვადრე ერთი არსება, რომელსაც იცის
რამ მიკვრას და ამისინების თავი მასსატრფი უბრწეინ-
გაფესს, ვეფლადგინის სსატრფივადობას და ყოველ ფერში
ბედნიერს გავის ფრანცისეცა დე ვადრეობს.

— არ შეიძლება გვიითნას სსეეეე იმ ისეებობას?
ჰკითხის ბერ-მონასხონის და სძას უფროსილდა შიშისას და
ცნობისა მოკვრეობისას გამო.

— მარტობიტა, დედათეოლი ნაცარისას,
მოსურებო გიადიბს და დაიწეო ვეფლადგინადგინა გულ
დამიწეადგინა:

— მაცხეშიც ქვეყნას ისე მტუენიან, როგორც სსეეეე
ყოველ ფერში, ჩემს ფიქრით, მაგრამ დრე წუთის-სე-
ფელდა თავისი იღაბრება ჰსხისას, დავიგნებოთ მას თავი.
ისა ჰესობობა, ისეც შესის თახედ ვეფლადგინეოთ და იმ

საქმესად, რომელმაც შენ აქ მოგიყვანა. ჩვენამდინანც მიაღწია სმამ, რომ ზარბუისს მიუყის კარს მოუწადინებია ერთ-ერთს ბატონიშვილს დაქსენროს ჟვარი ელასაბუდ დლოფაზელად. ნუ თუ ასეუის ბატონიშვილი, ანუ აღან-სონისა გზავნიან შენ იმისათვის, რომ აჭაურის მიყის კარს ვითარება შეიტყუა? ნუ თუ ამისთანა მსიქლი და გქელი გზა გამოაგრძე მართო მაგისათვის?

მამა-კიბრანე ივან ჭეის გქელს სკამზედა რომელიც გქელსად იყო მიდგმული და მსოფლივ ელასა შეტყო, რომ დაზარება მისი უურადლება მიიქცევა. აჭამოდე გი მის სსეს, მის მისარ-მისარს, მის ქნეკს და სმას უნდა დაუჭრებინა მისი უმცროსი მამა, რომ უფალი ფერი, რაც უოფლივ და რაც გადსკელიან მამა-კიბრანეს—სამედიდოდ დაუმარსავს.

უფრო დაფიქრებულის ცნობის მოყვარობით, ვიდრე გულ-შემატყვიანის მისაწილებით მამა-კიბრანე თვალს ადგენდა თავის მამს, როცა იგი ბოლთასს ზნეკმად იმ ბატონ თათსში და დაზარებად მსთან იმ მსურველებით, რომელიც იშვითად სქმნალა ამ გქელსე შორის.

— ფრანდისე, შენ ისიც ზსტე ჩემი წილან, ჩემამდი, სმამ მიაწაო, რომ შენ ისევე ის სარ, რაც იყავით, ანაფრემი არ გამოიწველიდასო. ვინ მოგიტანა ჩემზედ გე ამზავი, არ ვიცო, მაგრამ ვისცე გი ეკ უთქვავს, მარ-თალი უთქვავს. სოლო გთხოვ, ნუ მიუჭრებ შე ეკეთის განვიცხავის თვალითა.

— ეკ განვიცხავ გი არ არის, გულის ტყვილია, ჩემო მამა!

— ეკ გი მისაღება—შენ ნება გაქვს ჩემდამი გულის ტყვილი იქონიო. მამო ჩემო, მე იმისათვის გი არ მოგუსვლავ არ, რომ ვამბო ჩემის სიყვარულის ისტორია; ეკ ისტორია მსურნავს-ჭეოფის შესს უმსიგობას. არა, მე შენ თავს არ მოგაწიენ და არ მოგიყეუბი ამბავს, რა იმელები მქონია და რა მსურსებება გამომივლია. სულ ერთად—შენ სხად არც ერთს შეიტყუებ და არც მეორესს. მე მართო ამის გაუწეუბა, რა საქმის ქმნაც განმისარსავს და მართო იმისათვის გაუწეუბა, რომ თუ ვინცობაა მე უნდა გადაგვეკე ამსქმეს, თუ უნდა შეგაგადი ჩემს განზრდას სულს, შენ იცოდე, რომ მე მოგვეკე და თავი დავდე ჩემის განზრდაობის მოვალეობის აღსრულებისათვის.

— ეკ შენი განზრდაული საქმი შოტლანდიის დლოფლის სსარკებულად გვიასრნის განს! დამისა ვამარნანე ტანსარებათ.

— დადა, ეკ საქმი გსრად ამიდა იმის სსარკებულად, რომელსაც ბუდმაც და ბუდნიერებამაც უნდაცტა, იმის სსარკებულად რომელსაც გული ელავა ინტელის სსარკობილემო. ამის სსარკისსსესეს კსხიან, მაგრამ მისთვის გი სსარკობილავა, გულსავედავი და შეუფერებელი სსარკობილავი.

— ეკ გი დამიწიქვდა, რომ მან თვითონ დაქსტოვა თვისინი გულსმეტყვიანის მამსინ, როცა ივინი გარს ქვიენენ და მისამ გრნებობი სსესე სიტყურთე მრავლი დამისინ დღეუზ. ლუდოვა, მე დიდი სნისა გამოიკი-სოვე უოქელს მას, რაც გი შეადგეს დედა-განის თვით-რჯულობასს, სიველურეს და თვალ-მაქცობას. შენ ერთს ეს მითხარ: შენ როგორ გიმცხვობდა იგი იმ აღან-დელ სსესეში, როცა შენ, ჟერ კიდევ ბაშე, მივთვანეს სსარსლეში და როცა შენ დავქმნად იმისი უჯვილები და ვინჯლია? ჟერ კიდევ მამინ ჩემამდე ზოგიერთობა რამ მოაწია და...

— როგორ მიქცევოდა? წამომისა ლუდოვაგამა დიდის ლელებობით:—იგი მიქცევობდა ისე, როგორც დედოფალი თავის მონასს, ისე როგორც დედა-განე, რომელიც სიტყურთე და მსმენიერობით ნამდვილი დედოფალია. იგი ანთ უფრო ძლიერა ვიდრე მით, რომ რანის გვირგვინის ბატონისა და მესამეს გვირგვინსედაც სელაწიებებს და სსარსელი მიუძღვის. მის თვალთა წინაშე ვითომ მე რომ ვიუე მქიტი მრავალ სსესავედ, რომელიც მისის დიდილის სსივითი სულდგმულადნენ? განს მისი სოლოთა, რომ ისეთი გრმებობი სსესე სიტყურთე მიწინაღ დმტოს? განს თვითონ უფრო დიდს ტანჯავს ამ უნდა ყოფილიყო, რავი იცოდა, რომ მის მისსეველს იმისათვის სსესე ვილიდ ბედნიერებათ მამნდა, მასთან ახლოდ ყოფნა:— უმადლესს ტყარებათ ამ ქვენიერებაზედა. შენ განსოვე იგი, ფრანდისე! გასსოვე, იგი ჟერ კიდევ ახალგაზდა დედოფლით ბზნდობდა და მე თავის ბატონს მხლებელს, ისე მიფრთხილდებოდა, რომ თავის გულ-წყვილს ბაისაც გი ნებას არ ახლევდა ჩემთვის ეწეინიებინა რამე? მამინ ჩვენ ეველანი ძლიან ახალგაზდანი ვიყავით, თათქმის სულ ემარელებო. მას გი, ჩემის დედოფალს მამინ სსარ-მონც ჭედადს ანწიული. ელად ჩვენ რადანი ვარნ? იმ ბედნიერ ბრწეულებელ დროთავან რა შეტანა შენ,—ეკ მართო შენ იგი და სსესად არავინ. მე გი, მე მომიწინდა

ეს სიტყვები, გულარე ამიტანის ეს უსიხარულო, უფრო-
 ლი დღეები, როცა არ შიდას ამაგი იმ შიშხიერის დე-
 დიდების. წავიდა იგი შიშხი ჩრდილოეთის კულურს ხალ-
 სიან, რომელიც კსტანკავა მას, ჭეშობდა; დღე-ტრამ-
 და, სასულს უტრება და თუ რამეს ამავს განმტკუნე-
 ნიდა, იმისა მარტო გულსწევდა და საშინელს. ვერ
 მისის პირველი ქორწინების ამავი იყო გულსაგადგი
 და მერე ზედ მოჭევა ტყელი მოთხრობის იმ უბედურე-
 ბისა; როგორც მას თავსად წამოეჭრა.

— მაგ უბედურებას კიდევ ზედ მოჭევა, ამბობენ,
 მისი საშინელი დანაშაულობაც, ჩაუტყა სიტყვა მამ-
 კობრანემ მკაცრად.

— იგ სიტყვას ივინი ჭსტუენა, როგორც მკო-
 ბეზნი და მხდალი. დანაშაულობა! ნუ თუ შენ იგი
 აღარ განსაკვამ! როგორც ჭსანხს დავკვირება, თორემ
 როგორც უჭსხედად ერთად გამოკეთო მისი სასული-
 და სიტყვა; დანაშაულობა. ნუ მიმიყვან, მძიო, იქმდე
 რომ შევინახო შენთან მოსულა; ნუ, ნუ, შენასნებო, რომ
 მე შენ მოტენდე და გავრადგო. არა, შენ ეგრე უთუოდ
 იმისათვის მელაზრებო, რომ განსაზღვრეს მომპირდო
 და განსრახულს საჭმელად სელი ამდებინო.

— მე არ დამიოწინა დღეობაში მოტლანდიისა,
 ჭსტყვა მამკობრანემ ნიკაში სულად დაუკუნლდა: —
 ხოლო მე შემიტყუა საწმენო დამწმენოგან ისტორიის
 მისის ბოროტ-ლომქმედის მიუგობისა. შენ გირასტოთ
 გერ დამტყუებ ამ სიბების უმართლობას, გერასტოთ გერ
 დაამტყუებ რომ მას დანაშაულობა არ ჭეშობდეს. დანა-
 შაულობას ჭეჭს და მერე იგი როგორც? იმისთანს უკან-
 ნობას კი არა, რომელსაც მეფეში სიშრად იქმინენ სოლ-
 ძი, არმდე ამასვე უდრდისო. თუნდ რომ დამტყუებდეს
 შეტეხლოს, ვითომ იგ ამ გულად რის მანისისა. მაგთი შენ
 იმ ჭხალს ახლო ხომ გერ მიუხედავ—რაც უნდა იეოს
 მხარი ვერ კიდევ ცოცხალი ჭეჭეს—და თუნდც მიუხე-
 დავ, ისე დანაშაულებელ ხომ აღარ იქმნები, როგორც
 იყო მამან, უმწილავ-განობის პირველ ხანებში, როცა
 იგი ერთის დამიბით, ერთის სიტყვით ტყვეთა გქმინდა
 სოლძი, ამისთანც კილა იგი ტყვეობაშია მტრის ჭეჭი-
 ნაში, სტაც მამხერ სიტყვების მოკვეთენ, თუ კი შე-
 იტყეს მისი უთუგულება და თავ-გამომტყება და იგ ამ-
 ბავი თით დღეობასტეც გულში მომაკვირებულ ისინად
 გეცხი. ლუღობავი, ვითომ რა გინდა ჭეჭინა? ნუ თუ, ზელო

და საფრ-სტოთის მეფის კარი ჩემი მწვალობელი და ამის
 იმედით ატლია თავი და იქმადმ ჭალადები რამ მოკეტეს
 ზაქურს მევესთან, ის კი არ იგი თუ აქ დამანისის მ-
 გიურად დთუები და მღულები არიან. განა შენ არ იგი,
 აქ საფრანგეთი ისე ჭსმულთ, რომ მეტი აღარ შეიძლე-
 შა. ვითომ რის დონის ზატონი სარ, რომ ამის ში-
 რის მისულ-მისულა გავისრინა და სხეულ-იფეთისა ს-
 მეთა შესახებ ჭალადლებს ატარებ. ნუ თუ იმედი გ-
 რომ ამ ჩრდილოეთის დათუებში რამეს გაარეგებ? სსკა
 რს უნდა იეოს შენი აქ მოსულის მიხეცო? რა განგიც-
 რასხავს?

— რაც შენ გგონია, მე იმისათვის არ მოსულ-
 ვარ, უზახუსა ლუღობავი: მე არც ჭალადი რამ მჭეჭს,
 არც რამ მოანდობელი საჭეჭი. არა, ეგ სულ ტყუილია.
 შენ სხვათა შორის მითხარი, რომ მარა—აქ სმა და-
 დალა და ამ სასულის სსენებაზედ წამოწოთლდა—რომ
 მარა გულად ისე შორს არის ჩემგან, როგორც უწინ
 იყო. ეგ მეტი სიტყვა შენგან, ჩემო საყვარლო მძი!
 იგი ჩემთვის დღეობავისა მშობლად და სსკა არა რა;
 იგი თვითმწირობელი ბრძანებელია ჩემის სიტყვლისა და
 ჩემის ბედისა; ირ-ვე მე მის სანაწელოდ დამიგავა; რ-
 გორც ჭსურს ისე მოახმარებს. ჩვენ მამა-გათა ვერ
 გინინა მისი გულსადალა, უმისშირ სისათი და აისი
 გასო გგონია, რომ იგი უგულოა, მგომბელი და ცოლ-
 ვილა. მაგრამ რა? თუნდა ის, რასაც ამბობენ უოკლევე
 მართლი იეოს, მე რა სელი მჭეჭს! მე ჩემი სიტყვლად
 მისთვის შემწიარავს. დეე როგორც ნებაგდეს, ისე მი-
 მარს.

მამა-კობრანემ ესლა კი ცხდად დანისას რა ტვი-
 ვილად ჭეჭინა მის მისას.

— მამ იმის დაბარებით მოსულსა აქ? მამ იგი
 გისტუმრეს შენ მაგ სსმისას და სასიკვდილო საჭეჭურ
 თავისის საკუთრას სატყულობისათვის? გუფრთისხელი
 დუღობავი! მე იმას შენსად აღრე ვინიხადი და ისიც
 ვიცი რომელსა საწურთხელში ვაწურთხილა... გაუფრთი-
 დი, ლუღობავი, რომ არ შეგობიწონ სელი კაცის გველი-
 თა, არ დადგომეგინის უცოლგველის, უმანეი კაცის სისი-
 ლი ვისიდა!

— მე შენ წლანე ვითხარ, რომ მაგებისა მე არ
 ვიცი რა, რისაც იგი მამასნებს, რაც უნდა დამემართოს,
 ჩემგან აღსრულეუბელი იქმნება იმედინად, რამდენათაც დ-

ნე შეიწყოს. ამის მეტი სხვა მე არ ვიცი რა. მე მწამს რომ იგი ისე უზინგო და უფოვლოა, როგორც შვეიცარიები; მე მწამს, რომ მის წინაშე უფროსი იმოდენად ჰსტრუანს, რასდენადაც იგი იმთავად უფრო მას და ჰსდგას, უფრო უკეთესია. მაგრამ თუნდა მისდამი ეს წმინდის არა მქონდეს, მაინც იმის გულისათვის იმასვე ვეძებოდი, რის ქმნად ამ ვამდ მინდა. მარტო ამ რიგად მესმის მე მოვალეობა რინდობის პატრონებისა და ერთგულებისა.

მამა-ვამბრანემ მძის გაუწოდის სული, თითქმის ეუფლებათ, რომ თავა შეიკავას და მეტი უთხრას დიდის მწესურებათა:

— მე მესმის რომ შენ ის ვეპირება, რაც დამრთავით ყოველთ ტრეპ-მწიდათ, რომლინც გი მის მსგეში განმუხან. სიტუირფის და სიკვლეურცის აქის ისეთი ძალა, რომელიც სხმბრთაც არ ჰსწერენიებით გულოთ მს. ლაგებს. იმ შეგნებინს დედა-განცს ყოველთვის ჰქონას გე გრმწეული ძალა. შენ მოვალეობული ხარ მისგან და მეც ვადოს წინაშე ყოველივე უფლოვრა უქმია... მაგრამ რაც არის, არის... ნუ მოკიდებუბით ერთმანეთს მკავს სიტუირების სრლობათ. ჩემო დედაცოცა, მამაზე მოვლად და გარკვევით, რა დღეშია ქლად დღეოფილი შოტლანდიისა, რა უმძინება მსნათის და რის უფლო შე მიიღია მე, ურადლო ბერ-მონასტის კვლეურების მონასტრისას, რომელიც შემოტეკვლეობას ამ მიერუბულის კვლევის და რაკელიცა ჩემო მძაო, მოშორება იმ სმეფისაც, სადამაც იგი გამოდევნეს და იმსაც სანც კსეუთის დღეატით იგი მიიღეს. რით შემოდილან მე გამოგად გეოთ ან შენ, ან იმის? მე დარწმუნებული ვარ, თუ არა შოტლანდიის დელოფლის სისანებით, მის დავითსებით მიხინც ხარ დღეს აქ მოსული.

ამ სიტუირებულ რადც ჩაუწვდა სმ:ში ბერ-მონასტისას და მისივე სული მიიფარა ტუჩებულად, რომ მძის არა შეეცინა რა.

(ტელეგრაფი)

წერილები პეტროპოლისიდან

წერილი მეოთხე.

ნამდვილი უბედურებაა, ღვთის წინაშე: ვიცი, რომ სწამე კარგად მიიღეს, დაუბრკალელებივე წყალობით: ვიცი, რომ ამ ვარემოკებს მიხარულიება და სიცილი უნდა მოსდევდეს, მაგრამ რა ვქნას, რომ არ მეცინება? გარდა ამისა

ვიცი, რომ ამას წინადა სპემის მიმდინარეობას გწმინდა და ტირილი შეუტეხიდა; მაგრამ ტირილიც არ მამილიდა. ერთის სიტუირით, არც ვტირი, არც გვიანს, და გდებოვრ გასეუბული, ენა ჩაგრადილი. მართალია, მარტო მე რომ ვიყო ამ ვარს მდღეობარებაში, ვიტყუროდი—ჯანს ვაგრადეს მეტივე, ეტრობა დემონს მანდევების მავგვრად თორები მოუწყებას ჩემთვის, სისხლის მავგვრად რსე ჩაუყენებას ჩემს გულში და გამეპისა განი მოუტრა. მაგრამ უბედურება ის არის, რომ მარტო არ ვარ. წინ მიდგა თვალ-გაუწვდელი ვკამთა გრთვა ჩემსავით გასეუბული, ენა ჩაგრადილი, გამოყუერსებული; წინ მიდგა შეურყეველი გულ-ბრალობა, მოადურებული გრმობა; გულის მიუხვლელობა. არსადგან არ მომასს არც მტრინე და მომქმედი სიყვარული, არც მტრინე და მომქმედი მხუღვრება. ამასეულ უარესი მდღეობარებას აქნებადა კიდევ... ამ ვკარს გუნება და გულის მიმართულება, რასკვერვლია; უმიხეზობა არ უნდა იყოს. ვაკვირდება, ვუფიქრობ და თვალ-წინ მესატეპას შემდეგი სურათი: არსებობს ხალხი და სხვაობალოება, რომელთა წვერნი გაფრტულენი არიან; მათ შორის არავითარი ვაშობი არ სუფილს; მათ არავითარი მოწილილობა არ აქვთ ცხოვრების საზოგადო მიმდინარეობას და მოწყობილობაში. ცხოვრება თითქმის ცალკე მირბის და მათი სიცოცხლე ცალკე. ვის რთ უნდა ან ჩემი ჰქუვა, თუ ჰქუვანი ვარ, ან ჩემი ცოდნა თუ ვიცი რამე? იმ ვკამთა გრთვაში, რომელსაც უწოდებენ (არ ვიცი ვი რად) საზოგადოებას და რომელსაც ჩემად უკითხვად ჩამავლო ბედმა, მე მასწავლა ვალაჟარ, სხვა ვი არაფერი, და როგორც მანხნადა ვის რთ უნდავარ, შენი ჭარიძე, მე ვიცი მომკითხვენ—ამა ამ და ამ საცანხელ შენის აზრი და შესეხვლეობა შეგატეოთბისეო, აქნება გამოსადეგი რამ იცოდეთ. შენ არ მოიფიქვლ—რაც უნდა ვიდექვალაო, მინც ცხოვრება ანუენშანც არ იკვდეს ვკვივარ ხალხი თუ არა. მც რამ ვუფრებს მტევეს შემემდღეს ცხოვრებისათვის და მით ვაგრის ვიყო, კიდევ არაფერი. მაგრამ სწამე ის არის, რომ ეს შეუდევლია: მინდა თუ არა, უნდა ვინა და ვლავა რაც არ დამიოქნისა და რის წარმოებაში არავითარი მოწილილობა არ მიმიღია. რაც უნდა მოავდინოს და ამოქმედოს ცხოვრებაში, კეთილი თუ ბოროტი, ზნელი არაფერში და არა მესა. სადღაც და რადც კეთებას უწეოდა, და მოამერბებდა მსოფლიად მზად ტაკეთობული, დამზადებული—აქ, შეუ-

ჭველი. იწუნა მუქია მქსიელობა, უფარდლად უხორხნი-
 გულად, ვისთვისმე სსიაშიოვინა (რუსული ანდაზისა არ
 იყო, ნაშუაწის ცხენის გიბელის არ უმთხვენი), მაგრამ ხე-
 მის აზრით გი ვია იმ ცხოვრებას, რომელიც ამ ნია-
 ჯატყედ არის დამყარებული. იგი ჰქსიანობის ჭეიშხედ:
 თუ უბედურება რამ შეეძთხვა, ნუ დამქედურება—სილხანც
 არ გავანსიქე მის დღისაქადელებად და ვუტყვი: ჟი რა პრადლი
 შატკის ამ უბედურებაში! თუ რამ გავიბრტყობა—უჩიქილად
 გავიბრტყობა, ქლად წადი და ივეჩხე, თუ ბედქედურება რამ
 შეეძთხვა, შევქეძი მის შხხარულუებას და გვამობა: ვინ
 იცის რას მოასწავებს სჯელ ეს შხხარულუება და გამარჯუ-
 ნება; იწუნა მეტ შეგონს რამე, ან იწუნა უარქი დღე
 დამქედეს. ერთის სიტყვით ვერც ღმისს გაუწე, ვერც
 ჭიბს. მე შილოლად მეშინიან, რადგანც არ ვიცი რას
 შიქადის მისი ღმისი, თუ მისი ჭიბი. ახ რატორ უბედუ-
 რა არ არის ამ გურამ სიცილხენე?... მაგრამ, თავი დავანებოთ
 ამ წიქუნს, თორემ ვინ იცის სად გავტეტქვენს...

ამ ჟამად, თითქმის ერთსად დამქე დროს ორი
 მამე სემე მოხდა კვრამაში: ოსმის-ფრანკთა იარღი და ჭქე-
 რა და მავ-მაჭანისც დავთომო დეპუტატობა ჰხდაცტს. არ
 გუგონით ვი, რომ მე, ზოგავრთა რუსული ტახტებუ-
 ნებით, ეს ორი მოღვაწე დავადარო ერთიერთმა-
 ნეთს. რამდენად ერთი არის მამევი, თავგანწირული და
 ერთჯული მსხურთი თავის ჭქეუისს და სამშობლოისა,
 ამქლად მეორე არის თავის თავის მოუჯერე, მოღვაწეტი
 თავის ხალხისა. ვისივ უნდა იყოს ოსმის-ფრანკთა, ოსმალე-
 თისა და თუ სხვა ვისისი, მანერ მისი გემრული თავი-
 სებაში უქვეყნის აზრან, და მასთან მავ-მაჭანის შედარება
 მისთვის შეურაცხყოფას. მე მოლოდინ ორთავეს ერთად
 ვისიქიებთ იბიტიმ, რომ ორი სეზონისებული სემქე
 თითქმის ერთსად დამქე დროს მოხდა მეუქე.

მავ-მაჭანი რომ ჰატისხანი გვი ეყოფილიყო, აზრე-
 განის შემდეგე უნდა გავდამტარიყო სამსახურადგან და
 დავთომო თავისი ადგილი რესპუბლიკის მოღვაწეთადვის.
 მაგრამ მავ-მაჭანმა იფიქრა—სულელი რომ არ ვარ, რომ
 გავდგეყო. კოსტოტრუვის მადლი ვიდეე ორი წელი-
 წადი შემოძლიან ვემიყოლო და ორის წლის შემდეგ გან-
 ხოთ რა იქნებაო. ამის გამო არნია პირის შერცხვენა,
 თაქედ დავის ჩამოსხმა და რესპუბლიკის შესაფერის
 საძინისტრისა დავიქნება. მართლდა რესპუბლიკელთათვის
 ამ ტვარი გამარჯვება დიდი არიყრნა, რადგანც ამით

სილხის არავითარი თამსუქე არ ქლდა, რომ მავ-მაჭანი
 ახლეს საძინისტრისაც მხვე ჰხედურს არ ამოჭატკრეს,
 როგორც ამოჭატკრა ვიოლ-სიბისს. იქნება მავ-მაჭანის
 და მის მეგობართა მხრით აჭე რამე ქმშობება, ვინ
 იცის.

ვინ იცის ჯეროვე თუ რა შედეგი მოჰქეება ოსმის-
 ფრანკთა დამარცხებას, ერთა ვარემოება ვის განხვევილი.
 ამ ორი თავის განმგლობაში რამდენი დიდი და შესა-
 ნისნავი გამარჯვება ელისს რუსეთს, მავრამ კვრამის
 სახელმწიფოთა განრება სად არის. ვარემე მავრებელს ვი
 იქონას—ი ფრანკის ადების შემდეგ უსათოოდ მძიმე გან-
 სიქედებას რამ ასტელება კვრამის სახელმწიფოთა ში-
 რის. მაგრამ რავი არა მოხდა რა, მამის გეონა—
 აი ჰლეკის დანების შემდეგ ვი უსათოოდ სასილხით იპყე-
 რა დედა-მამო. მაგრამ შენც არ მომიჯვედ—ფრანკს
 ადეს, ჰლეკენც დედაც, მავრამ კვრამის მშვილობა-
 ნობა ვი არ დიბრვა. დიბრვა ვი არ დავის თვითან
 ანდრამიც სდავიანოფილად გავიქვენს. ნუ თუ მართლა
 ოსმალებს დეო დავთოვლდე? აი სერთაც გავრას ოქში,
 მაგრამ ამასაც არავითარი განსიქეობება არ მოქება,
 თათქო დიდი ხნის ასე უნდა მომდარყო და შილოლად
 ჰლეკენის დანებნა უდღიანსიო. მამ ტუქიდა ყოფილა;
 ვითომ ვესტრას ექედებოდა სერბისა და ოქში არ უტუბოდა.
 ამას იფით ანც ოს იქნება განხვევილი საბურთოთც
 რომ გავრით ოქში, რომელიც (საბურთოთც) ვითომ
 ინგლისი ექედებოდა.

**გორის მაზრის ს. ჰალის ღმთის მშობლის
 მიძინების „გულანახმად“ წარმოხანი.**

ამას წინათ მე გავდავთავლიერე სხენებულ ჟგულა-
 ნი (ყოფილთა საეკლესიოო წიგნთა რება); ძველი იფრ-
 ლები დავწრიდას პერგამენტზედ; მის მიიხიდა ჩემი გო-
 ნება თავის სიდიდით, თავის გადამქედლების გულ-დადე-
 პობით და სიქელოთ. იგი უნდა იყეს დავწრილი არა XI
 (მეთორმეტე) საუკუნის შემდეგ, რადგანც ერთ ადარეს ეუ-
 რატუბადტას ნასწენებო. ერთის სიტყვით ეს ძველი საე-
 კლესიოო მწიგნობრობის ნაშთი ჩემის ჭზრით ეკოევის
 უქედეს მწიგნობას. ადგილ-ადგილ იგი განასტელოა,
 ეს ჟგულანი? ორი თას იფრცლამდინ იქმნება. მე მინ-
 სავს ანისიოისა ჟგულანი? გავწრიდას ნიკოლოზ
 ტრეილუის ბრანსებით; (ეს ნიკოლოზი იყო შვილი
 იოთამ ამილხანისა, და მის დიდის გევისა, ვასტანე
 V-ის სიძისა.) ამ ეჩხანსენისა ჟგულანისა? პირველ იფრ-
 ცელზედ უნდა შესანახევი ზედ წარწერას თავით ნიკო-
 ლოზისა; მასამ პირველი ჟგულანი? უფრო დიხს სხა

სიკარბა ქართულთ კეკელიძისთვის. აი ზედ წარწერანი ლეთის მშობლის მიძინების გულისხმად იმ რვათი, ვისცხ როდეს გულისხმობა, ან ჭეჩხიანი:

1) ზატონის ბავრატს ცოდვანი შეუდგენს უფელა დეითთა.

2) ზადიდე დეითთა ორსავე ცხოვრებას შინა ბატონისი ბავრატ და ძე...⁴

3) ზატონის ბავრატს დღეგრძელობით ცოდვანი მისინი შეუდგენს დეითთა ა...ნი მათნი მ...რავალ...ამ მშობლობ...დაცნობს უფელთა...⁵

4. ზავრატმა ქრისტეა შეიწყოლე მე ცოდვილი და სწავლობილი მწერალი იორდანი, ვითარცა შეიწყოლე მარჯვენე ავაზი, ნუცა მე დამსვი, გიგდებომა.⁶

5. ზუნ უოჯად წმინდა შოღდის ლეთის მშობელთა *) შეიწო ორსავე შინა ცხოვრებას მეფეს ბატონის... (სახელი ამოფეცილია) რომელმან ისე წინი იყიდა და შემოგონა და მშობლობით დაცნობ აქცა და სუგუნესაც აწინ.⁴

ერთ ლავაჲ ქაღალდს მეღანი გავლია, წაშლილ და მიწრალს დუჭრის:

6. ზაბ რაბ იგი ქაღალდი იყიდა, ვამ შენთვის.⁴

7. აბის წინისი მოძებეს დღეგრძელობით ბატონის... (სახელი ამოფეცილია) ცოდვანი მისინი შეუდგენს დეითთა. აწინ. აწინ.⁴

8. ზამთრთა იხობა ქრისტე ორსავე ცხოვრებას შინა...სა წინისი გამაბტონისრეული და განსახლეული დელოფლით დელოფლი ბატონისი მართა ასული და დანანია *) გამობასქნ დღეს მას განჯახვისას. აწინ.⁴

9. 24 თვეგრელის თვეის ბოლოაჲდ: აიოჯანე ნათლის მცემელთა, სინახულთა ქაღალდ შეიწადრე სულა ცოდვილის ტფილელის თისების **) და შეიწო მშვე შენგან ნათლელთა უფლისა წინაშე. აწინ.⁴

10. ასრულ აქმან ფეგრავალი ხელთა ცოდვილისა სანა მღვდლისათა, უფელთა შემიწყოლე მე ცოდვილი მღვდელი ესე.⁴

11. ამოასქნე უფელთა იესე.⁴
მე 10 წელწარეამა სხესიუელი ესაბა მღვდელია შესინაზვი გარდამწერლის საკვეციხთა წაგებების, რიცა ჭსინანს იერს საგალობლებში. სასურველია ეოგელი ძეგლი ხელთასწერი გაბამხვას და ისტორიისთვის საჭირო ადგილები ამოაწეროს.

*) ს. შილა აბის შიგნით ცხებთი, აბისისი მარჯნისე. ჭსინანს სხესიულ მუხს მუხრავს ეს უფელთა ს. შილის ლეოსმობის ცეკლესიისათვის უწილე ცაიწერა.

**) ესე მართა იყო მეუღლე მათგანი მუხსი.

**) ესე იოსებ ცუფელია აბის მისწერილი დღისი მოუკანსა, გეგითი სასეკი, შეღოს-შეღი მოუკანის.

აი აწმისტის რუხანის* შეღწაწერად: აბ. ებ: ზეოჯლის: არსის: მარსებელთ: და მრავლის: სკვირ- ზეოჯლის: მოქმელი: ბირველ: არს: უოჯლის: სიკვლის: ზადამადო: და: სედმეფეთთ: დამსხველი: და: გამართ: არსისათ: შემოამ: განამეგანებელი: და: შღლის: წესის: ზად: სასწავლის: დამეგელი: რომელს: არს: გარდასდეს: ზარბანიით: სამაზერავობა: და: ერთ უფელთა ძალ: ზანსუზომელი: და: მისეკ: შემოთეგელი: ერთობლა- პათ: და: სამთითებათ: მამათ: უმთებელთ: და: ძეო: ზმსოლოდ შობილო: და: სული: მამისეკ: გამომავლო: ამსხველი: და: მაცხოვარო: ჩვენო: იესო: ჭეკმარტო: ზად: დეითთა: რომელი: უფლო: ბრწყინვალე: სეკ- ტით: ნათლისთ: მისეკ: შენს: ჩვეულებ: განსორ- ზღვილებს: მოამწავებელს: და: მსჯავდ: მის: ნათ- ზლის: სვეტის: გამამანენ: სვეტ: ნათლის: დედ: ქაღალდს: მცხეთის: რომელი: მყოფი: ჭან დუქი- ლონ: და: (?): საჭარბოელთ: სკას სეკს (?): და: ზამან: ოჯესე: დედაცეს: ვისე: მის: სვეტის: მწერ- ზნებელს: ჭეკ: ძე: წოდთ: თვისთ: და: ზებრ: უსი- ლეამან: ბელარ: და: შთანჯრთ: უსილამან: სადითგან: ზად: წარილო: განსიღირკუამან: მან: ტეკარმან: დე- ზდაცნ: იგი: ტვირთით: მსოლოდ შობადს: მის: ზეოჯისათ: და: გამამართ: სვეტ: იგი: ნათლის: უო- ზელთა: სამიღებელი: და: დაადრ: მასეკ: და: ხა- ზლიტან: მავლო: ვითარ: არს გავდმე: და: მუნ: აღმეგმან: ზითელი: და: უკლებლი: მითრთ: თვისით: მღვდლებს: თათ: და: ფაზეთათ: სასწავლ: გამამწინდის: მის: სვე- ტისათ: და: ოჯენის: აღრ. ცესე: მისად: მასწო- ზელის: სასწავლის: იქმეს: სვეტის: მისგან: რამეთუ: ზიუნ: აღმეგმან: მირთის: სვეტებელთ: უოჯლის: სენ- ზის: და: უღურებთ: შექცემად: ამის: მთლით: გან- ტებით: და: წოდლობით: ლიოზ: ვართო: შენ: მეუ- ზეთო: და: მსხველი: ჩვენო: ექმთაველ: რომელი: გიქ- ზსოვ: დედამან: შენმან: ქაღალდს: მართა: ხელთა: სოვისთ: და: მკვიდრად: მადლო: და: გურთსეკ: მას- სეკ: იქმეს: მღვდელმან: და: უსეველმან: ცოდითმან: ზად: არწით: უმადლებმან: და: ლამის: უმადურმან: მთრმეშენმან: მეფემან: ვისტანე: ვართის: მას: სეკ: ა, სამეფეთს: და: სამთებუელთს: სადრის: აღმეგმად: და: შეგებად: მრავლთ: შესწავლეთ: და: მისე- ზეთობათათ: საუფრომც: არს: სხესე: და: გურთსეკ: ამის: და: კვლად: გარდასეს: ზემან მრავლენ: რომ

აქედანვე: წიგნი: და: სამეფული: მისი: წარტყენილ
 ითქმის: ოდეს: განკუთვნი: შესისხვე: და: მეუფაჰამა:
 ბატონთაჰათ: ვარ ტომობაჰამ: მექმან: გიბრევი:
 სხელმძღვანისხვე: სასწამწმრთლობა: და: წესი: მთავ-
 რობა: ინდივიდუალის: მეფის: ძლიერის: გიბრევისსა:
 და: კათალიკოსობას: ჩემს: ე: მე: აიღვასობის: იო-
 თამის: შვიდი: კათალიკოსი: ნიკოლაზო: დიონ: ვაქსინ:
 წიგნისს: ამის: გუფანისს: ადწარად: და: ადწარინე:
 სრული: თუქნი: საწინასწარმეტყველობა: სივინაჰსობით:
 იამბიკო: იკოსებობის: განმარდესე: ანებდობით: და: ს-
 სარება: სამიტიქულთა: მარსხანი: სრული: და: უნა-
 ლული: და: ხატინი: სრული: და: უნაგულიანი: და:
 ადავანტრევი: თარმეტი: საუფლო: სადღესასწაულო: და:
 აინებულნი: დღეები: და: სხვანი: რომელინი: რომელსდა:
 დღეს: მოვედოდა: მრავალნი: განგაჰქე: და: შიკაჰევე:
 ანობრდა: ისილავთ: მისხვანი: სალოცველად: და: სადი-
 ველოდა: და: მეუფობას: წამარბობებულად: მეუფის
 აგიბრევისთის: და: შიგწიერ: კათალიკე: სამიტიქული-
 სს: სვეტის: ცხოველს: კერობს: საუფლოს: და: მირიან-
 სს: წინდას: სულისს: ჩემისს: სასხრად: და: ბრძობა:
 და: ცოდვთა: ჩემთა: შესანდობულად: ფამს: ჩემს: კერ-
 ვების: მედრე: იქნების: გამარბებად: წავისხ: ამის: და:
 აშეძრე: ჩემს: კათალიკოსო: და: წიგნის: ამის: სულად-
 ამიღებულთა: და: მითხეულამარბობა: გვედრება: რათა:
 აშენდობა: და: მისხსენება: ჭიოთ: ჩემთვის: რათა: თქვენი-
 ანდა: მოგძღვლოს: უფლებას: კერობს: ამრამან: ღსი-
 ანება: ფინეზიანი: მიიღვლობას: მისიანი: აწე: ვინც:
 ადა: რამისანი: კაცის: დიდის: და: ანუ მირევის: დიდე-
 ბუღბს: ანუ: მირეგულანს: რველმეტევიტობას მოდ-
 ებდმის: ანუ: სუფლის: განდამავდამს: სულ-ჭეობს: გა-
 ამხობად: და: გამოწირვად: ანუ: ფითის: ვითარბობასან:
 აწარტყენილო: და: დაწერული: ვინმე: ამოხრის: და:
 ასრე: სვეტის: ცხოველს: და: მინათვას: რისხავსმცა:
 ადღესასწაილი: და: დაწერული: დიერთი: მამ: მე: და:
 ასული: წიდა: და: უფლებანი: წიდან: დღისისანი: მე-
 რისანი: და: შიგანისანი: სესტრანს: და: ბროზთანამცა:
 ასრე: წიდა: და: სამედიტეული: მითა: თანხიანამცა:
 აქმნების: ანის: და: კათარს: განხუთებულამცა: ეწევის:
 აკათარცა: მიიღო: ხამარე: სიღამისტროსანგ: და: მთ-
 აშეძრულდა: არს ბორბობით: შიშობობით: ვითარცა: კვი-
 სონჯ: ითავსე: მოციქულსანგ: ს უ ღ ი მ ც : ს უ ღ ი მ ც :
 ანდა: მისი: გამოუჩინა: ანწრე: და: ანბრე: მცა: მთ-
 აული: წვეთ: შიგანება: იგი: სანებრას: და: ცოდვის:

ამისის: რომელი: წყეულ: ჭეო: ზეტრე: მოციქულსანი:
 აამსცა: ეწევის: ტეორცა: იგი: ისართა: ილიანი: განდ-
 აზობისს: სულმედიტეული: იქნება: ვითარცა: რითი:
 აიგი: ორმიტიკატანი: რომელი: მიიღვლოდა: ანისს:
 აამის: გამოამოღვლამცა: ნუ: ექმნების: სხს: სუფლის:
 აკოკოსეთის: წვის: ტეველას: და: განუსეკნება:
 ასახვლისაგან: აინ: ალიწრს ჭორნიკოსის ტნიო
 (უნდა იქონ ტნი—350.) ქრისტესით—ქეოას წ.
 4671 წელს.

3. კარბლოვი.

მერმის, 1878 წელს
 (დასრულები მეორეოქტეს)
 სასოფლო ბაზამიო

ვამოვა იმევირსეე პროკლამაშიო როგორც აქამომ-
 დე გამოდილია, თვეში ორჯელ.
 სასოფლო გაზეთს ექმნება შემდეგი ნაწილები:
 I მმართველობის განკარგულებანი, რომელსაც
 სოფლის მმართველბს შეეკის. II ანბები წრდო:
 მოსავლის, ამანდის, მუწრნობის, გასობის, სეუ-
 ჯობის განების, ზურის მღაწიბის, სასოფლო ბანე-
 ბის, შოღლის და სხვა ანგანის. III წერილები (კორ-
 რესპონდენციები) სოფლებად გამოგზავნილი ამ საგან-
 სე, რე მორე ნაწლად მოსავლის. IV სამედი-
 ნერო ნაწილი: შემუშავს მინდარკუასის, პადოს-
 ტრისა: პირტუტეის მოქმებს და მოვალ: ადუ-მიტემს და
 აკობობა სასოფლო მოსავლის. V საემიო ნაწილი:
 წმელბს ავითოფობის, სწავლ ადამიანის ჯანმრელო-
 ბის. VI პირტუტეის წამლობა. VII სასოფლო შკო-
 ლა: მმართველობის განგარტელებანი შოღლის შესესე:
 სოფლის შოღლების მართვა, ამით მდგამარება და გა-
 ეკოთეს. VIII სამედიტერო ნაწილი: საზოგადო
 სასარგებლო ადვლათ გასავანი ნაწილსამედიტერო სწავ-
 ლადამ. IX სალიტერატურო ნაწილი: მოვალ მით-
 სრობა, ამხვდა, ადწრს სხვა გასართობი და სასარგებ-
 ლო საკითხავი. X განცხადებანი ს გაჭრო და სს.

ფსი კარბლოვის

მთელს წელს—გაგზავნი ოთხი მანეთი, გაუტყავე-
 ლად სამი მანეთი: სასქერის წელს და სამის თვის
 ამისეუ მსქედით.

ხელის-მოწერა

მიიღებს ტეფლისში „სასოფლო გაზეთის“ რედაქტორი,
 ანისსტატის ეგველიის პრედაზორ სერსეულიის სასლმი.

ქალკს გრეო მცროვეთა გასეთი ამ ადრესით უნდა
 დაბარონ: В. Тыфлисъ. Въ редакцию грузинской
 «Сельской Газеты.»

რედაქტორი და გამომცემელი პეტ. უმიკაშვილი.